

Teresa Juvé

LA TRAMPA

El perillós retorn de Jaume Plagumà,
Portantveus del Rei

Meteorα

Teresa Juvé

La trampa

Editorial
Meteorα

La trampa
© Teresa Juvé, 2014

Reservats tots els drets d'edició per
© Editorial Meteora SL
Gran Via de les Corts Catalanes, 794, ent. 1a
08013 Barcelona
Tel. 93 265 56 54
www.editorialmeteora.cat
contacte@editorialmeteora.com

i
© Fundació Josep Pallach
Bruguero, 12
17200 Palafrugell
Tel. 972 011 052
www.fundaciopallach.cat
info@fundaciopallach.cat

Primera edició: desembre de 2014

ISBN: 978-84-942475-1-4
Dip. Leg.: B.26233-2014

Disseny de la coberta: Eduard Serra
Fotografia de la coberta: © adoc-photos/Corbis

Imprès a Romanyà Valls, La Torre de Claramunt

Amb la col·laboració de la

Diputació de Girona

SENSE L'AUTORITZACIÓ ESCRITA DE L'EDITOR, QUEDA RIGOROSAMENT PROHIBIDA, SOTA LES SANCIONS ESTABLERTES PER LA LLEI, LA REPRODUCCIÓ TOTAL O PARCIAL D'AQUESTA OBRA A TRAVÉS DE QUALSEVOL PROCEDIMENT MECÀNIC O ELECTRÒNIC, INCLOENT-HI LA REPROGRAFIA, LA DIFUSIÓ PER XARXES TELEMÀTIQUES I LA DISTRIBUCIÓ D'EXEMPLARS D'AQUESTA EDICIÓ MITJANÇANT LLOGUER O PRÉSTEC PÚBLICS.

LA TRAMPA

Glossari

Hugonot: Nom que els francesos donaven als protestants del seu país. El protestantisme es va estendre molt pel migdia de França, justament pels països que abans havien estat càtars. En l'època del portantveus Jaume Plagumà, el nostre protagonista, s'enfrontaven tres bàndols en les guerres de religió franceses: el del rei de França, Enric III, cap dels catòlics i sense successor directe, el dels ducs de Guisa, ultracatòlics, i el del pretendent a la corona, Enric de Navarra, dit el Bearnès, en aquell moment cap dels protestants, però que després, per aconseguir la corona francesa, es convertiria al catolicisme dient allò de «París prou val una missa». El rei espanyol Felip II, que també pretenia la corona francesa, intervenia en la lluita al costat dels Guisa.

Portantveus (també *governador general*): Oficial reial que vigilava l'actuació dels veguers (vegeu *veguer* i *vegueria*). Havia de recórrer el Principat segons les constitucions de les Corts Catalanes i no podia residir en la mateixa vegueria més de quatre mesos l'any. Tenia cort pròpia —amb assessor, algutzir, escrivà i porter— i exercia

la justícia civil i criminal. Era un càrrec de durada indeterminada i no tenia autoritat en territoris de jurisdicció baronial.

Sometent: Mobilització ràpida del cens masculí d'una població, d'una vegueria, etc., per a una acció defensiva o ofensiva determinada. Era de durada limitada —un dia, dos, una setmana, rarament un mes— i cada home havia d'armar-se pel seu compte.

Veguer: Autoritat delegada de la corona amb jurisdicció governativa, judicial i administrativa. Amb cort pròpia, exercia en el territori de la vegueria. Podia delegar en sotsvegues i era un càrrec de durada limitada.

Vegueria: Divisió territorial de Catalunya fins al decret de Nova Planta (1716). El seu nombre i l'extensió havien estat sempre variables. A principis del segle XVIII n'hi havia divuit. Fins que no van ser annexionats per França (1659), el Rosselló i la Cerdanya duïen el nom de comtats.

Virrei (*lloctinent* en temps dels comtes reis): Representava el poder reial. Quan el rei entrava al Principat, el virrei cessava automàticament. Era un càrrec triennal, nomenat directament pel rei. Va haver-hi pocs virreis catalans; tanmateix, en temps de Felip II encara adreçaven en català les ordres i disposicions que enviaven als oficials reials, fins i tot si eren, uns i altres, de parla castellana.

•

A manera de pròleg, però que també és història

—**Senyor capità!** —va fer la veu sorruda.

Amb l'esperança omplint-li el cor, el senyor capità es va apartar de la bella finestreta del pis de la masia des d'on la vista s'estenia fins a les muntanyes que el sol ja començava a daurar. Com cada dia d'aquella setmana, el matí el trobava ja vestit i empolainat, amb el barret airosament ornat de plomes blanques al cap i l'espasa al cinyell encara que no hi hagués cap raó perquè així fos, ja que tots sabem que les coses del món no corren tan de pressa com el pensament.

Emperò, ell, frisós d'engegar l'acció, s'havia estimat més que els esdeveniments no el prenguessin de sorpresa.

—Què passa? —demanà, esquerp, a sola fi d'amagar-se a si mateix el joiós bategar del cor.

A la porta de la cambra, el pagès —l'amo de la masia on, vulgues que no, s'allotjaven els trenta homes de la seva companyia— se'l mirava amb el gest igualment sorrut que la veu.

—Hi ha un home que ha arribat a cavall que us demana.
Un home...

Bé... Tampoc el vell, en la foscor senzilla de la seva ment, no podia saber si es tractava o no d'un sergent dels Terços del rei.

Malgrat tot, al senyor capità li van venir ganes d'agafar el pagès per les espatlles i clavar-li un bon parell de sotragades perquè aprengués de cortesia, però no tenia temps.

A la fi havia arribat el que amb tanta impaciència esperava.

—Ja te n'ha calgut, de temps! —exclamà a tall de salutació, en trobar-se amb el viatger davant del portal de la masia.

No va esperar-ne resposta; empenyent l'altre pel braç el va allunyar del mas i de les seves dependències, des d'on els seus soldats, amuntegats a les portes, els observaven interessats.

—No haureu pensat que seria fàcil, senyor capità? —protestava el sergent—. Sols fa una setmana que ho vau decidir. I encara sort.

El so de la conversa no era amable, l'esguard encara menys.

—Sort, de què?

—Sort que a la primera taverna que vaig entrar hi havia tres homes asseguts a una taula que jugaven a cartes i que no feien cara d'ésser pagesos.

—Com ho vas veure?

—Pel posat i els vestits.

—Podien ser soldats de permís.

—Tampoc no en feien cara. A més a més, no hi havia cap companyia pels voltants.

—Vas poder parlar-hi?

—I tant, senyor capità —afirmava el sergent amb el to d'aquell que diu: «pensaves que podia anar altrament?»

—Com t'ho vas fer?

—Vaig demanar un got de vi al taverner i em vaig acostar a la taula. Allà, dret amb el vas a la mà, vaig estar mirant la jugada amb interès, però sense dir una paraula ni fer el més petit gest. Es veu que, contents de veure'm així, prudent, al cap

d'una estona em miraven amb simpatia i a la fi em van dir de seure allà, amb ells.

El sergent va callar un moment, com per recordar aquells moments passats en què s'ho havia jugat tot.

—Continua —s'impacientà el capità.

—Vam estar jugant una estona —reprenia l'home, ara seriós, sense ironies—. A la fi, quan ja els del poble començaven a omplir la taverna, l'amo va atansar-se a nosaltres per demanar-nos si volíem sopar. Vam dir que sí. Llavors va ser quan els meus nous companys em van començar a demanar qui era jo i què feia a la vida.

—No es van adonar per la parla que ets valencià?

—Els vaig dir que sóc d'Alcanar. Tampoc no queda tan lluny de la nostra terra, i parlen com nosaltres.

—I com has explicat que et trobessis per aquests paratges on som?

—Els he dit la veritat: que vaig fugir de casa quan els soldats van venir a reclutar per a les galeres reials.

El capità va fer una rialleta irònica.

—De totes maneres ara et trobes al servei del Rei.

—Voluntari, senyor capità. I, soldat per soldat, més m'estimo els Terços del Rei que la galera reial.

El silenci que la interrupció havia provocat no va ser de llarga durada, com és natural.

—Vau arribar a entendre-us de pressa? —reprenia el capità.

—El fet mateix que fos un fugitiu va obrir-me totes les portes, senyor capità. No havíem acabat de menjar que ja m'havien demanat si me'n volia anar amb ells. Jo, és clar, vaig fer com aquell que s'ho pren amb prudència, no fos cas que un excés d'entusiasme els fes agafar recel.

El senyor capità no va poder estar-se d'esguardar el seu subaltern amb severitat.

—No vas pensar que corries el risc d'engegar-ho tot a rodar?

—Els vaig dir —continuava el sergent sense fer cas de la interrupció— que, encara que fugitiu, no sóc de família de plebeus i que no podia permetre'm d'entrar a formar part del primer escamot que se'm presentés.

—Què et van dir? —demanava, ara impacient, el senyor capità.

—El que portava la veu cantant em va esguardar seriosament amb l'aire d'aquell a qui li has picat l'orgull. Em va dir que pertanyien al bàndol d'en Pere de Ridau, que no és cap plebeu, al contrari, i que la majoria dels cinquanta-cinc homes que el formen tampoc no ho són. Em vaig disculpar, bo i donant com a excusa la prudència que s'imposa en qualsevol cas d'aquella importància. Va acceptar de bon grat les meves disculpes i em va dir, com ho diria un cavaller, que se sentirien molt honorats de la meva presència en el seu estol. I la veritat és, senyor capità, que el seu posat no em va estranyar gens quan, al cap de poc temps que era a la colla, em vaig assabentar que solien treballar per a un senyor vescomte.

—Ja és el que pensàvem —afirmà, content, el capità.

En obrir un espai que podríem dir de solaç, la satisfacció actua a la manera d'un mitigador que us fa veure el paisatge real que teniu al davant, i damunt del qual encara no heu posat el peu, com quelcom de diferent, quelcom que no guarda cap relació amb el tema en què us havíeu embrancat.

És per això mateix que el sergent no va tenir altre remei que quedar ben parat quan el capità, després d'un silenci curt i somrient, tornà a adreçar-li la paraula amb un exabrupte.

—Què? I què diuen els teus amics del nou Virrei?

—Bé, doncs... —se sorprendia l'home—. No n'he sentit parlar, senyor capità —reaccionava.

Un lleuger arronsament d'espatlles del seu superior.

—Deu ser com tots els virreis. Pagat de si mateix i para de comptar.

Reflexió pessimista que el va fer reprendre el curs de l'antiga conversa.

—Bé, ja hem parlat prou de tot això, anem per feina. Què teniu previst per aquests dies? El carro de moneda ja ha sortit de Lleida cap a Barcelona i no pot ser gaire lluny d'aquí.

—Mai no es fa l'assalt al mateix indret, ja n'esteu assabentat, senyor capità. Aquest cop se'ls espera al congost de Capellades. Segons el pas que porten serà demà, cap al tard, perquè ells solen fer nit a Vallbona, passat el congost. La guàrdia que els fa d'escorta no s'ho esperarà; ja fa dies que no s'ha dut a terme un atac contra un carro de moneda i sempre es fa a plena llum del sol. Aquest cop, quan siguin a mig congost, ens hi tirarem a sobre.

—Bona feina, sergent —admetia, amable, el capità—. Gràcies a tu ho podrem fer de manera que, aquesta vegada, els bandolers no se surtin amb la seva. Quines armes porteu?

—Sobretot pedrenyals, cada home en porta dos o tres. Però també hi ha trabucs i arcabussos.

—Qui menarà l'assalt?

—El cap de colla dels bandolers. En Pere de Ridau, senyor capità. Encara no el conec, però diuen que és un home molt orgullós i que no deixa fer a un altre el que ha de fer ell.

—Hi sereu tots?

—Es veu que no cal. La guàrdia del carro no pot moure's gaire al camí ral, que corre encaixonat entre el riu i la serralada. I encara que quan han de passar per aquest indret sempre se'ls afegeixen guàrdies de la vila de Capellades, serà pitjor per a ells. Nosaltres... Bé, vull dir, els bandolers tiraran de dalt a baix. Els del carro no tindran gaires possibilitats de defensa.

—La gent d'aquests pobles —va fer el capità, pensívol— sap de sobres que nosaltres, els del Terç, som aquí per anar a la caça de bandolers i d'hugonots, que són el mateix. Malgrat això, no penso pas que ens demanin ajut, no ens estimen gaire. Fins ara se n'han sortit sense problemes, no hi ha cap raó perquè les coses no segueixin el seu curs sense incidents. Ja ho has dit: pitjor per a aquesta pobra gent —acabà, tranquil.

No li va durar gaire l'estat de placidesa, però.

—Els teus, els bandolers, saben que en aquest moment nosaltres, els dels Terços, ens trobem per aquests paratges? —demanava de sobte amb sobresalt, com despertant d'un malson.

—No en tinc notícia, senyor capità; els seus amagatalls queden massa lluny d'aquí. Però podeu estar tranquil, perquè, si se sabés res, la nova hauria corregut com una reguera de pólvora i tothom n'estaria al corrent—afirmà el sergent amb assegurança.

Va seguir un bon moment de silenci.

—Com ho penseu disposar, senyor capità? —demanava ara, gairebé exigia, sense sentir-se intimidat per la pròpia gosadia.

—Ens emboscarem més amunt de vosaltres. Quan vosaltres haureu acabat amb la guàrdia del carro us caurem al damunt. Tu, mira de posar-te a recer, que no voldria que et sortís cara la cosa.

•

L'endemà, ni als Terços ni als bandolers no els va ser gens difícil d'ocupar, un rere l'altre, les posicions estratègiques que cadascú per la seva banda havia determinat, car el terreny accidentat i cobert de boscúria els ho va facilitar d'allò més.

Ignorants de la presència dels del Terç i afavorits per la llum que el congost ja començava a fer crepuscular, la trentena de bandolers aviat s'havien apostat quasi a tocar del camí ral. Més amunt, els del Terç s'emboscaven segons el criteris que l'estreta vigilància dels altres els suggeria.

I va ser així, amb calma, encara que amb l'esperit impacient, que tots van esperar l'arribada de la incauta, per bé que no indefensa, comitiva.

Però el temps s'escolava, la llum del crepuscle s'enfosquia fins a obrir pas a la nit i el carro de moneda no apareixia. I si hagués patit un assalt abans d'arribar a aquelles contrades?

Què deu passar, què no deu passar, tant el senyor capità del Terç com el cap dels bandolers van decidir, cadascú pel seu cantó, d'enviar algú a la vila en cerca de notícies.

Que no van poder ser més negatives.

Aquella nit, res d'assalt. Veient l'hora tardana, els del carro de moneda havien decidit de fer nit més amunt, a la Font de la Reina, en un mas vora el camí ral.

•

Sense un moviment, per por que la fressa més minsa no ressonés com el tro en el silenci de la nit i denunciés una presència que hagués pogut donar l'alerta, cada home va dormir com va poder a recer d'un arbre o d'un matoll. I encara que un xic encarcerats, les primeres lluors de l'alba els trobaven ben disposats a fer front al que es presentés.

No van haver d'esperar molt. Probablement conscients del retard que portaven, la gent del carro de moneda es presentava a l'entrada del congost quan el sol encara no tocava els cims.

Els van deixar que s'hi endinsessin; quan eren a mig congost, els cinc primers bandolers els saltaven al davant per tallar-los el camí. Van sonar els trets d'un costat i l'altre i els cinc assaltants queien morts. Però el mal ja estava fet; amb els cinc cossos fent barrera al bell mig del camí no podrien continuar endavant fins que no els haguessin apartat. I així, immobilitzats al peu de la serra, els homes de la guàrdia del carro van haver de fer front a la difícil tasca de defensar-se contra la pluja de trets que, sense espera, els queia al damunt. Dificil i inútil, car al cap de poc temps no quedava un home viu al voltant del carro de moneda.

Adelerats i contents, els bandolers, que havien baixat a cuita-corrents dels seus amagatalls, començaven ja a desembarassar el camí de cossos morts, homes i cavalls que els corbs ja cercaven amb afany, quan una altra pluja de trets que venia de l'altra banda del bosc se'ls tirava, al seu torn, a sobre.

Els tampoc no ho van aguantar. Se'ls va veure caure com mosques, afegint-se al munt de les seves pròpies víctimes. Però més prudents que la guàrdia del carro i, de segur, menys imbuïts que ells del sentit de la responsabilitat, els bandolers que encara restaven vius aviat llençaven l'arma a terra i, amb l'es-

guard clavat a la boscúria de la serralada, alçaven els braços en senyal de rendició.

•

Amb calma, sense presses, el capità del Terç passava revista a la quinzena d'homes que, cap cot, colzes enlaire i mans encreuades darrere la nuca, esperaven asseguts a la vora del camí el que aquell militar decidiria, sense fer-se gaires il·lusions.

Va ser davant del bandoler que se'l mirava amb gest ferreny que es va aturar.

—Tu deus ser el que en diuen Pere de Ridau, oi que sí? —feia amb aire burleta.

La resposta fou un entenebriment encara més fort del gest.

El capità va riure francament:

—Et creus molt llest, però, malgrat algunes operacions reeixides del teu bàndol (que bé prou s'han de reconèixer, però que tampoc no són tantes) encara et faltaria una mica de nas.

Va riure de nou sota la mirada, ara un xic tacada de curiositat, del cap dels bandolers.

—No t'havies adonat que tenies un espia infiltrat a les teves files, oi que no? —repremia el capità, sempre irònic, bo i assenyalant el seu sergent que, lleument ferit a l'espatlla, seia en un racó amb la mà enganxada a la ferida per mirar d'aturar el riuet de sang que se n'escapava.

Brusc, en Ridau va seguir el gest de l'altre amb la mirada.

—Maleït sigui el cabró —murmurà.

El renec té una virtut, i és que es diria que serveix per apaivagar-nos l'ànim enfurismat. Sigui com vulgui, quan en Ridau es girà de nou cap al del Terç, es va veure clar que aquella còlera que semblava bullir-li dins del cos havia perdut molta de la seva virulència.

—Molt bé, capità —digué, esguardant-lo de fit a fit amb certa calma—. Què en penseu fer, de nosaltres?

—Haureu d'anar a judici —afirmà el capità—. Nosaltres, el Terç, no tenim potestat per decidir la vostra sort fora del camp de batalla —acabava virtuosament.

Va ser el senyal per a l'inici d'una nova etapa. Un cert nombre a l'aigua de l'Anoia sense distinció de banderes, la resta a les voreres del camí, aviat els cadàvers s'amuntegaven per deixar lliure el pas. Quan els soldats que havien estat enviats a buscar els cavalls a les masies van tornar a ésser allà, tot estava a punt per a la marxa.

Home d'organització, el capità ho havia ordenat tot amb quatre paraules: cada bandoler, mans lligades i boca tapada, esbiaixat damunt del coll d'un cavall; cada soldat del Terç, pràcticament enganxat al flanc del carro de moneda per fer-li escorta, i, aviat, la comitiva estava a punt d'emprendre el camí.

—Ah, sergent... —feia de sobte el capità, amb el gest d'aquell que recorda quelcom que ha arriscat d'escapar a l'aguda atenció de la seva mirada.

Va acostar-se al cavall que portava a la gropa l'espia ferit.

—Sergent —va repetir ple de tristor, tot agafant l'arcabús del soldat que el menava—. No vull que continueu patint, no us ho mereixeu.

Amb prou feines ho deia que el tret sonava i l'infeliç sergent es doblegava damunt del cavall. Quan el terra el va acollir, l'home ja no respirava.

El capità va pujar al pescant del carro de moneda i va seure al costat del cap dels bandolers, que havia estat designat per guiar-lo.

—Som-hi, Ridau. Anem a lloc —ordenava.

—A Barcelona, és clar —deia l'altre amb indiferència.

—No, Ridau. Allà on vós sabeu que l'heu de dur.

• •

Trobades i atzars

El soroll dels passos —uns passos lents, com indecisos— re-truny dins l'estretor del carrer del Veguer. Potser són quarts de vuit del matí d'un dia de la naixent primavera. Lluny, darrere l'esquena del vianant, el sol ja ha començat a enviar lleugeres, estirades pinzellades de llum que tot just es posen damunt les teulades.

El vianant s'ha aturat i ha esguardat al seu voltant. Els obradors dels carrers que ha travessat, les finestres de les cases encara són tancats...

—No sé per què dimonis has hagut de sortir tan d'hora —remuga.

No sé per què dimonis... Una pregunta d'aquestes que no demanen resposta. I, sense donar-ne cap, ell reprèn la seva marxa lenta.

Arribat a la cantonada de la baixada de Santa Clara s'ha tornat a aturar, encara més indecís. Mai, d'ençà que segueix aquest camí (i que en fa, de dies i de mesos i, àdhuc, d'anys) mai no ha volgut fer el més petit alto en aquell indret, mai no

ha volgut ni tan sols girar els ulls cap aquell costat de la plaça del Rei. Sempre, quan ha d'anar al Palau Reial Major, sempre travessa la plaça com si una banda de gossos rabiosos li anés al darrere. Però ara ho ha fet, ara s'ha aturat, i es diria que, de sobte, tota aquella desgana que portava ha desaparegut, mentre l'energia que aquest matí sembla haver-lo abandonat s'empara de nou del seu ésser.

Llavors, esvaïda tota indecisió, s'ha dirigit amb pas ferm al bell mig de la plaça i allí que s'ha plantat.

Allà la té, la renglera de finestres senzilles que sols adorna una llinda sòbria i delicada. Unes finestres que, ben segur, han de donar llum a unes sales que es poden endevinar amples i acollidores. Unes finestres fetes per veure desfilars els reis i els capitans, i les apoteosis a la plaça dels conqueridors.

Sí, però les finestres estan barrades.

Allà la té, la meravella de la porta arcada que l'harmoniosa estructuració de les dovelles determina sense una falla, sense la més minsa solució de continuïtat. Una porta senzilla i superba alhora, una porta feta per acollir des del més gran senyor fins al més petit plebeu en cerca de justícia...

Sí, però la porta està tancada.

Allà el té, el nou Palau del Lloctinent, el nom del qual és un sarcasme, ja que, amb prou feines acabat de construir, ha estat atribuït (un més) a la Santa Inquisició. Sí, allà el té, amb les seves finestres cegues, amb la seva porta tancada, amb la seva façana muda, però que tan bé s'harmonitza amb la majestat serena de la plaça. Una majestat íntima, una majestat ara solitària que voldria que la deixessin viure per ella mateixa. Una majestat que es diria desitjosa de sostreure's a la presència ofensiva dels qui no hi tenen res a fer...

Perquè n'hi ha, d'intrusos, que no hi tindrien res a fer. N'hi ha, d'impis, que insulten la intimitat majestuosa de la plaça. Deliberadament, superbament, afirmant amb cinisme:

—Aquí, somos nosotros los amos.

I en són, els amos, en efecte. En són, sempre. A fora i a

dins, finestres cegues i portes tancades. En són quan no se'ls sent, en són quan no se'ls veu. I en són, sobretot i massa sovint, en els moments que obren la meravella de l'entrada arcada per deixar sortir un estendard portat per dos frares on, sota la ironia d'una divisa llatina (*Iustitia et misericordia*, diu, sens riure) es veu pintat un monjo dominicà amb una espasa en una mà i un ram d'olivera en l'altra.

Justícia i misericòrdia, diu. Però, l'espasa, el monjo la brandeix amb la mà dreta i, si és dretà —que és el que més s'acostuma entre els humans—, l'al·legoria es revesteix llavors de la negra natura del sarcasme, que res del que segueix no ha de desmentir.

Perquè la porta resta encara oberta per deixar el pas franc al seguici lent, cerimoniós, de frares dominics portadors d'alts ciris encesos i que encapçalen la corrua solemnia i expiatòria d'un reu amb els peus descalços, la cucurulla al cap i una gramalleta plena de dibuixos al·legòrics cobrint-li el cos, marcat, sens dubte, pels senyals de l'enquesta. Una gramalleta que explica la sentència a què el reu s'ha fet mereixedor sàviament simbolitzada (flames dretes, o cremació en viu; flames capgirades, o cremació *post mortem*), però que no explica les etapes del procés, les tortures, les tenalles, el bressol de Judes, el suplici de l'aigua ni, encara menys, la confiscació prèvia en favor del Rei (i, sobretot, en favor de la Santa Inquisició) dels béns del reu.

I ja l'acte de fe ha omplert tota la plaça amb els seus símbols, amb els seus jutges, amb els seus convictes, i ja la sentència que lliura el reu al braç secular ha estat dictada quan, al moment culminant, al moment més curull de temerosa emoció, tot s'atura...

No, l'execució de la sentència no donarà el darrer toc a la profanació d'aquell indret reial, ja que haurà de prendre forma en llocs més propicis. I no és per respecte, no és per consideració a l'indole augusta del paratge. És, senzillament, perquè la plaça és massa reduïda, massa reclosa en ella mateixa. És perquè el fum de la foguera s'insinuaria per les minses escletxes

de les finestres tancades, fent estossegar, fent omplir els ulls de llàgrimes a tant d'insigne baró, a tant d'il·lustre religiós amarat de devoció i, per damunt de tot, segur dels seus drets, de la seva missió.

Res de més senzill, res de més explicable...

—Així, doncs, ens hem acordat un moment d'esbarjo per dedicar-lo a l'enyorança, Excel·lència?

La veu plàcida, però francament burleta, va treure en Plagumà del seu embadaliment amb un calfred que li va córrer tot al llarg de l'esquena.

Va retenir el sospir que el feia retornar a la realitat de cada dia i es va girar cap a la banda d'on li havia arribat la veu.

No s'havia equivocat. Allà el tenia també, mirada dura malgrat el mig somriure, la corona de cabells dibuixant al voltant del crani la immensa tonsura. Allà el tenia, ben real, l'hàbit blanc sota l'escapulari negre. Allà el tenia, el nou Inquisidor per a la Diòcesi de Barcelona, en funcions des de no feia gaire.

—Ja em sabreu perdonar, Reverendíssim —es disculpà Plagumà—. No us havia sentit arribar.

Malgrat la indignació que havia començat a bullir en la seva ànima a mesura que el sentit amagat dins les paraules de l'altre havia esdevingut més clar, no havia volgut acordar-li la gran satisfacció de donar-se per al·ludit.

Res no hi va fer. L'altre va acotar lleugerament el cap i va donar a la fesomia una ombra de comprensió compassiva.

—Entenc perfectament, Excel·lència, que vingueu de tant en tant a meditar davant les despulles de la puixança i de la glòria passades —digué, amb un to d'ironia que anul·lava la compassió del gest.

Plagumà s'atorgà uns moments de silenci per observar l'inquisidor. Per bé que foraster i nouvingut, l'home s'havia afanyat visiblement a posar-se al dia pel que feia a la història del país i, àdhuc, a la història del càrrec que ell mateix exercia, el de Portantveus del Rei. Malgrat això i, tal volta a fi d'apaivagar

el sentiment de frustració que les paraules del frare havien desvetllat en ell, junt a l'amarga certitud que la pròpia condició del seu càrrec formava part d'un passat irrevocable, va fer com aquell que no ha entès el que li diuen.

—Què voleu dir, Reverendíssim, quan parleu de la puixança i la glòria passades? —demanà amb un deix de beneiteria que va fer corrugar les celles al frare.

Un instant, sols un instant.

—Vós ho sabeu més bé que jo, Excel·lència —respongué, sempre amable, malgrat tot.

Plagumà arronsà les espatlles.

—Sens dubte us referiu a fets i coses de les quals ja ningú no se'n recorda, Reverendíssim, i el vostre servidor menys que ningú.

Aquesta vegada, l'arrufada de les celles no va desaparèixer.

—Doncs us haig de dir que, en arribar, he tingut la impressió de veure com un aire de recança en la vostra actitud —declarà el frare eixutament.

Plagumà va prendre el posat de qui està dolorosament sorprès.

—Un aire de recança, Reverendíssim? Permeteu-me que us digui que esteu equivocat, car no hi ha res de més allunyat dels sentiments que m'animaven. El vostre servidor no sap quin aire feia, però, si m'hi autoritzeu, us diré que, atès que he demanat a un mestre d'obra que em construeixi una casa nova en uns terrenys de la meva propietat, havia vingut a inspirar-me en l'arquitectura senzilla i bella d'aquest palau, a fi d'orientar-lo en la seva realització. No sé si l'home ho copsarà. Si no n'és capaç, hauré de demanar l'ajuda d'un arquitecte ben experimentat, no obstant l'augment de cost que això suposaria. I ara, Reverendíssim, si em permeteu, i malgrat el ric ensenyament de què podria beneficiar-me amb la vostra sàvia conversa, hauré d'acomiar-me de vós per guanyar el meu despatx, el qual, no cal que ho digui, també és el vostre, a la Reial Audiència.

Amb les barres serrades i els ulls espurnejants, l'inquisidor el va veure com s'allunyava amb tranquil·litat i com girava la cantonada del carrer de la Inquisició.

No hi havia cap dubte. Aquella mena de deixalla d'altres temps se l'havia rifat amb tota la descaradura del món.

L'esguard perdut a les pedres del sòl de la plaça, mastegant malediccions sense forma ni sentit, l'inquisidor va acostar-se a la porta del palau acabat d'estrenar, com aquell qui diu. Ni tan sols es va adonar que el batent s'obria abans que no hagués alçat la mà per trucar.

—¡Ay, Reverendísimo! ¡Qué desgracia! —l'acollia el germà porter.

Encara que, d'entrada, aquella dolorosa acollida que tan bé s'adeia amb la seva indignació i el seu sentiment de l'orgull nafrat li hagués pogut semblar, com per miracle, feta a mida, no va deixar-se caure en el parany de la compassió de si mateix a la qual els mots del germà porter semblaven invitar-lo.

—¿Qué ha pasado? —demanà, en canvi, amb malfiança i altivesa.

—¡Ay, Reverendísimo! ¡Qué desgracia! —repetia el germà porter.

—¿Acabaréis? —responia el reverendíssim amb eixutesa i mal humor, prenent el camí cap al seu escriptori.

—Ay, Reverendísimo —gemegava l'altre—. Si supierais...

L'inquisidor va aturar-se un instant i el va esguardar. A aquell pobre frare qualsevol incident havia de semblar-li una desgràcia, amb raó no havia anat més enllà del càrrec de germà porter.

—¿Qué ha ocurrido? —repetí amb una mica més de condescendència que abans, però sense aturar-se més del temps assignat a la pregunta.

—Ay, Reverendísimo... —reprenia el porter, tot seguint-li els passos com un gosset—: El desdichado hermano Tancredo...

—¿Qué le ha pasado, al hermano Tancredo? —demanava el reverendíssim mentre s'arromangava les faldes de l'hàbit per començar a pujar l'escala.

—Ha muerto calcinado, Reverendísimo...

L'inquisidor va fer una aturada tan sobtada que de poc no fa caure el dissortat germà porter.

—¿Qué entendéis por «calcinado»?

El germà porter va fer un sospir on l'alleujament sonava més fort que la pietat.

A la fi, l'escoltaven...

—Quemado, Reverendísimo; quemado. Ha sido esta noche, Reverendísimo, en el transcurso del interrogatorio del hereje que vos sabéis. Primero se le había sometido a la estrapada...

El reverendíssim l'esguardava i, ara, mig somreia. «En el transcurso», havia dit. Per ser un ximplet, Déu n'hi do com s'expressava.

És clar que tenia bons mestres...

Va reaccionar de pressa. No era aquella la millor forma d'escoltar la relació d'una desgràcia que s'havia endut al cel un germà, i no dels menys importants. Per bé que Déu fa venir els seus fidels a la seva vora de la manera que millor li sembla, i no cal discutir-ho.

—¿Y cómo ha sido, eso de la calcinación?

Potser no havia reflexionat prou sobre el fet que tal volta seria més adient si anava a informar-se de l'esdeveniment prop de persones més autoritzades. És el cas que no va moure un peu d'aquell replà i va continuar escoltant les paraules d'un senzill porter, que no se sabia avenir del goig que li feia tan generosa atenció.

—Ahora os lo digo, Reverendísimo —proseguia el porter sense esperar, gairebé llepant-se els llavis—. En vista de que con la estrapada no se había logrado nada, el esbirro va y pregunta al hermano Tancredo, que era quien llevaba el interrogatorio, si no valdría más aplicarle la prueba del agua. Pero el

hermano Tancredo, que ya debía estar harto de tanto aguante, decidió someter al reo a la prueba del fuego. Entonces...

El reverendíssim ja començava a impacientar-se.

—Vamos al grano, hermano —ordenà.

—... Entonces —repremia de pressa el porter, de por que se li escapés tan insigne auditor—, mientras que el esbirro untaba de grasa los pies del hereje, el hermano Tancredo se fue en persona en busca del brasero. No se sabe lo que pudo ver en el fuego mientras lo arrastraba. El caso es que, cuando se inclinó para ver lo que pasaba, la llama le alcanzó el hábito, que se encendió por entero en un decir Jesús. Cuando se lo pudimos apagar, el hermano Tancredo había muerto abrasado.

—¿Dónde están ahora los restos mortales del hermano?
—demana sa reverència al cap d'un moment de silenci.

—En la capilla de Nuestra Señora lo tenemos de cuerpo presente, Reverendísimo —precisà el frare porter amb unció.

•

Res no es va moure a la menuda capella on el germà Tancred jeia entre dos ciris encesos a cap i cap de la taula i on un germà el vetllava amb els dits encreuats i el cap cot, immòbil i sense ni alçar la vista del fúnebre aparell, quan el grinyol de la porta, en obrir-se, omplí l'estret recinte.

L'inquisidor s'atansà al jacent i resà amb fervor, ulls tancats. Quan els obrí no va poder estar-se d'esguardar amb una curiositat que res no tenia de mística el cos estès a la taula.

L'hàbit que el vestia era net, sense una taca que parlés de foc ni de tragèdia. Però una de les mans amb què aguantava el crucifix damunt del pit se li arrapava com un garfi, negra i eixuta, igual que ho faria una pota de pollastre.

Va posar la mirada al cap del difunt, que la caputxa de l'hàbit gairebé cobria misericordiosament. Però la part baixa de la cara, que se n'escapava, era un pilot de teixit informe que s'arrugava al voltant de dues rengleres de dents nues. No li va fer ni fred ni calor, al reverendíssim inquisidor; estava massa avesat als espectacles d'aquella mena.

Tanmateix, quelcom que bé podia obeir a una ràfega d'ironia filosòfica li va fer murmurar:

—*Sic transit gloria mundi...*

És clar que si el món havia de comptar amb la glòria terrenal del pobre germà Tancred i la de tots els germans Tancred del món...

Va allunyar-se del cadafal sense fer fressa mentre que els termes de la sentència llatina li giraven dins del cap, ben nets de tota ironia: La glòria, la glòria del món que passa...

Quan va arribar al seu despatx, el contingut de la sentència se li havia ben arrelat al cervell per omplir-lo de la seva profunda ironia. I és que, ara, li tocava de fer sabedor de la tragèdia, entre d'altres, a aquell trist individu carregat de supèrbia amb qui s'havia topat aquell mateix matí i la glòria del qual, gràcies a Déu i segons tenia entès, ja feia anys i panys que havia passat.

Sí, però encara era allà.

Va seure, pensívol, darrere la seva taula, la mirada perduda i la mà envoltant la barbata, es diria que amb amor. Aquell home, aquell portantveus...

El càrrec, rai; el càrrec un dia o altre haurà de caure, com tot caurà. Però l'home, com a home, no. Ni la supèrbia de l'home, el desdeny de l'home...

És aquest, que ha de caure. I, avui, millor que demà.

•

—No diries amb qui he estat xerrant una estona que m'ha semblat un segle?

En Joanola s'alçà de la cadira bo i eixugant-se la cara que el seu criat acabava d'afaitar.

—Tu diràs —respongué distretament, la mirada atenta a la imatge que li tornava el mirall.

—Amb un dels reverends inquisidors.

—No fumis! En aquesta hora? Però...

Era un «però» omplert de raó. Aquelles no eren hores. Mai, no fos en cas de guerra o en moments crucials per a la bona

marxa dels esdeveniments, mai no s'havien organitzat converses ni reunions en aquelles hores del matí. I ell, com a Jutge de la cort del Portantveus, sense saber-ne res...

Val a dir que la sorpresa d'en Joanola estava plenament justificada.

Se'n va adonar, Plagumà?

—Ens acabem de trobar a la Plaça del Rei —explicava tranquil·lament.

Un sospir d'alleujament d'en Joanola que ningú no va sentir.

—I què hi feies tu, tan de matí? —demanava ara.

Era veritat que encara era de matí. Quan Plagumà arribava a casa d'en Joanola, el seu amic i company d'atzars i aventures amb prou feines s'alçava del llit.

—Mira... M'he llevat molt d'hora i ja saps què passa: quan un es troba amb un llarg matí per davant és, justament, quan no sap què fer de tant de temps. Llavors, vist que el cel es presentava clar i seré, he sortit a fer un volt.

—I què ho fa que hakis anat a passejar per aquella banda? Fora de les entrevistes obligades i les festes del virrei, sempre t'he vist defugir aquell indret i els seus voltants.

—No t'ho sabria dir, però el fet és que hi he anat. Vés a saber si no és perquè, com que en aquella hora no deu haver-hi ningú, he volgut, sense ni adonar-me'n, fer-me un bany de ràbia davant la injustícia del nou Palau del Lloctinent lliurat sense més ni més a la Inquisició.

—I ell era allà.

—Sí, ha arribat sense dir ni piu. De sobte, me'l trobo al costat.

En Joanola va fer una petita rialla.

—Quin d'ells era?

—El nou. El que amb prou feines fa un mes que ens l'han fet venir de no sé quin Tribunal de les Illes.

—El jurista, vaja. O potser *socius* o vicari, no n'estic segur —proposà el seu amic amb des preocupació—. I què t'ha dit?

—Pel poc temps que fa que és aquí, se'l veu ben assabentat de tot, Joanola. Sabia perfectament qui era jo.

—Oblides el teu amic, el jutge teòleg.

—Home, això d'amic... Antic condeixible i gràcies. Però es veu ben clar que aquest nouvingut no ha perdut el temps i ja ha fet recerques, i que ha pres nota de la manera de pensar de cada un dels qui tenim un càrrec. I potser dels altres i tot.

—Ha estat insultant?

—Irònic. Irònic, que és pitjor.

—I tu?

—Ja em coneixes. Ni que fos el Gran Inquisidor i cap de la Suprema, a mi...

—Ja ho sé. No et faria por cantar-li les quaranta —li atallà el seu amic.

Va seguir un llarg moment de silenci. Jaume Plagumà, tranquil; el jutge Joanola, capficat, imaginant la trobada, les paraules, els conceptes bescanviats entre dos éssers tan diferents, entre dos mons tan oposats l'un de l'altre, tan enemics l'un de l'altre...

—Feu, Senyor, que tot resti en foc d'encenalls —murmurà per a ell mateix i per acabar.

De segur que no van voler continuar amb un tema que tan pocs al·licients tenia per a tots dos, ja que, aquest cop, el silenci es perllongà el temps necessari perquè Joanola acabés de vestir-se tranquil·lament.

—Has esmorzat, Jaume?

—Home, sí, ja fa estona.

—M'han portat cafè d'Índies. Et vindria bé una tasseteta?

—Si m'ho demanes així...

—Doncs som-hi.

—Som-hi.

La taula de l'esmorzar ja era parada, el lloc corresponent al portantveus ja era previst per l'amatent servidor d'en Joanola. Van seure amb els gestos lents de qui s'hi troba a gust i no pensa en res més. Sense que se n'adonessin, però, el temps

havia passat i ja es trobaven al llindar mateix de la filera de les hores laborables.

—Què ens tens previst per a avui, Jaume? —demanava ara en Joanola, com a home conscient del seu deure que era.

—No res. Tot just acabem de tornar de viatge.

—Sí, però bé hem d'anar a saludar el Virrei.

—Ja el vam saludar quan se'n va fer la presentació oficial a les personalitats del Principat. Que ja has oblidat el viatge que vam fer a corre-cuita per assistir a la festa i el que vam fer l'endemà per tornar allà d'on veníem? No, Joanola; descansarem quatre o cinc dies, que prou que ens ho mereixem.

—I si s'ha presentat una urgència?

—Ja ens ho haurien fet saber de la Diputació del General.

—Així, doncs...

—Ja t'ho he dit, esperarem quatre o cinc dies. Més val donar temps al temps.

El temps, aquest gran dèspota...

Van callar, potser per poder viure un d'aquests moments que es diria que són fora del temps.

A la fi va ser Joanola qui va rompre l'encantament.

—Vols dir que cal que vingui amb tu quan vagis a veure'l?
—insinuà mandrosament, tal volta ja presa del *dolce far niente* que s'anunciava.

—Home...

—Ets tu el meu superior directe —afirmà de nou animat—. I ja saps que els virreis de vegades s'estimen més parlar sense tenir al davant uns forasters que només són allà «para oír y callar», que diria el teu nou amic i reverendíssim de la Inquisició.

—Potser sí que tens raó. Per si de cas, però, tu no et mouràs d'aquí, eh, Joanola?

—No passis ànsia.

No, no es mouria d'allà. S'hi està massa bé, a casa.

• •